

สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

11
กค

การใช้เหตุผล บนทางกฎหมาย (LEGAL REASONING)

วิชา มหาคุณ

การใช้เหตุผลในทางกฎหมาย (LEGAL REASONING)

วิชา มหาคุณ

เลขทะเบียน	M 0144447
วันลงทะเบียน	23 กค. 2558 340-11 A545R 2557 31
เลขเรียกหนังสือ	

สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๒๕๕๗

๒๒๐.-

วิชา มหาคณ

การให้เหตุผลในทางกฎหมาย / วิชา มหาคณ

๑. มหาคณ -- ๑๑๖๓๖. ๒. การอ้างเหตุผล. ๓. กฎหมาย -- วิชาญา.

๒๕๖๑

ISSN 978-974-03-3271-8

พ.พ. ๑๑๕๓๗

assqun@chula.ac.th

www.ChulaPress.com

Knowledge to All

ลิขสิทธิ์ของสำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พิมพ์ครั้งที่ ๖ จำนวน ๕,๐๐๐ เล่ม พ.ศ. ๒๕๕๓

(พิมพ์ครั้งที่ ๕ ของสำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)

การผลิตและการลอกเลียนแบบหรือเล่นโดยไม่จากรูปแบบใดทั้งสิ่ง

ต้องได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากสำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้จัดทำพจนานุกรม ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ถนนพญาไท เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ ๑๐๒๖๐

สาขา

ศาลาพระมหารัชมังคลาจารย์ โทร. ๐-๒๒๖๖-๓๐๐๐-๗ โทรสาร ๐-๒๒๕๕-๕๕๕๐

สยามสมเด็จพร โทร. ๐-๒๒๑๔-๕๕๕๐-๖ โทรสาร ๐-๒๒๕๖-๖๖๕๕

ม.มธ.นครสวรรค์ โทร. ๐-๕๕๖๖-๐๑๑๒-๕ โทรสาร ๐-๕๕๖๖-๐๑๑๕

ม.เทคโนโลยีสุรนารี จ.นครราชสีมา โทร. ๐-๕๓๕๑-๒๕๓๑-๕

โทรสาร ๐-๕๓๕๑-๒๕๓๕

ม.บูรพา จ.ชลบุรี โทร. ๐-๓๗๖๕-๕๐๕๕-๗ โทรสาร ๐-๓๗๖๕-๖๓๓๗

โรงเรียนนายร้อย จปร. จ.นครนายก โทร. ๐-๓๗๓๕ ๓๐๒๐

โทรสาร ๐-๓๗๓๕-๓๐๒๕

ม.พระยา จ.พระยา โทร. ๐-๕๕๖๖ ๖๖๖๕ ๕๐๐ โทรสาร ๐-๕๕๖๖ ๖๖๖๕

จัตุรัสจามจุรี (CHAMCHURI SQUARE) ชั้น ๕ โทร. ๐-๒๖๖๐ ๕๖๖๖-๖

โทรสาร ๐-๒๖๖๐-๕๖๖๕

รัตนนิเทศ (แยกแคราย) โทร. ๐-๒๕๕๐-๕๕๐๕-๗ โทรสาร ๐-๒๕๕๐-๕๕๐๕

Call Center (จัดส่งทั่วประเทศ) โทร. ๐ ๒๕๕๕ ๕๕๐๐ <http://www.chulabook.com>

และเครือข่าย

บ้านคำ, หนังสือเข้าชั้นเรียน ติดต่อแผนกขายส่ง สาขารัตนนิเทศ (แยกแคราย)

โทร. ๐-๒๖๕๐-๕๕๐๕-๕ โทรสาร ๐-๒๖๕๐-๕๕๐๖

กองบรรณาธิการ : กนิษฐา กิตติคุณ

พิสูจน์อักษร : วิภากรณ จันทรมณี

ออกแบบปกและรูปเล่ม : I Can Do

พิมพ์ที่ : บริษัท วี.พี.พี. (๑๙๙๑) จำกัด โทร. ๐-๒๕๕๑-๓๐๑๐ โทรสาร ๐-๒๕๕๑-๓๐๑๕

คำนำในการพิมพ์ครั้งที่ ๑

หนังสือ "การใช้เหตุผลในทางกฎหมาย" ในการพิมพ์ครั้งที่ ๕ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๙ ได้หมดไปจากท้องตลาด ประกอบกับมีเสียงเรียกร้องจากรู้สึกสนใจใฝ่รู้ในกฎหมายและนิสิตนักศึกษาวิชากฎหมายได้เรียกร้องให้ข้าพเจ้าดำเนินการจัดพิมพ์ขึ้นอีกครั้งหนึ่ง จึงเป็นการสมควรที่จะจัดพิมพ์ขึ้นเป็นครั้งที่ ๖ โดยมอบหมายให้สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นผู้จัดพิมพ์ในขนาดกะทัดรัด เพื่อสะดวกแก่การใช้งานให้แพร่หลายยิ่งขึ้น

ผู้เขียนขอขอบคุณบรรดาศิษย์ทั้งหลาย รวมทั้งท่านผู้สนใจใฝ่รู้ในวิชากฎหมายที่มีจดหมายและหนังสือมาชมเชยเป็นจำนวนมากว่าหนังสือเล่มนี้เป็นประโยชน์สำหรับนักกฎหมายที่จะใช้เป็นคู่มือในการวางรากฐานชีวิตของผู้ประสงค์ที่จะประกอบวิชาชีพกฎหมายสืบไปในอนาคต และหาหนังสือที่สร้างหลักเกณฑ์การใช้เหตุผลในทางกฎหมายเช่นนี้ได้ยาก เพราะสัดส่วนใหญ่ของตำรากฎหมายจะกล่าวถึงกฎหมายในทางปฏิบัติและในการสอน มิใช่ในเชิงการให้ความคิดและหลักปรัชญา

วิชา มหาคุณ

ตุลาคม ๒๕๕๗

สารบัญ

หน้า

คำนำในการพิมพ์ครั้งที่ ๖

บทนำ..... ๑

๑. ความจำเป็นและความสำคัญแห่งปัญหา..... ๕

๒. ขอบเขตและวิธีดำเนินการศึกษา..... ๕

๓. ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษา..... ๙

บทที่ ๑ ปรัชญาที่ว่าด้วยเหตุผลและกฎหมาย..... ๑๑

๑. ความหมายของ "ปรัชญา"..... ๑๒

๒. ปรัชญาที่ว่าเหตุผล..... ๑๓

๓. กฎหมายคืออะไร..... ๑๔

๔. กฎหมายเป็นปรัชญาหรือไม่..... ๑๔

๕. ปรัชญาที่ว่าด้วยเหตุผลในกฎหมาย..... ๑๖

๖. กฎหมายเป็นปรัชญาและถูกปรับด้วยเหตุผล..... ๓๓

บทที่ ๒ ปรัชญากฎหมายธรรมชาติ..... ๓๕

๑. ความหมายของปรัชญากฎหมายธรรมชาติ..... ๓๕

๒. วิวัฒนาการของปรัชญากฎหมายธรรมชาติ..... ๔๑

๓. การฟื้นฟูปรัชญากฎหมายธรรมชาติ..... ๕๐

๔. ผลของปรัชญากฎหมายธรรมชาติ..... ๕๕

บทที่ ๓	ตรรกวิทยาและกฎหมาย.....	๖๑
	๑. ความหมายของ “ตรรกวิทยา”.....	๖๒
	๒. วิธีคิดหาเหตุผล.....	๖๔
	๓. ตรรกวิทยาเกี่ยวข้องกับกฎหมายอย่างไร.....	๗๑
บทที่ ๔	เหตุผลทั่วไปและเหตุผลในกฎหมาย.....	๗๗
	๑. เหตุผลคืออะไร.....	๗๘
	๒. เหตุผลทั่วไป.....	๘๒
	๓. ความแตกต่างระหว่างเหตุผลทั่วไปและ เหตุผลในกฎหมาย.....	๘๗
บทที่ ๕	การวิเคราะห์หาเหตุผลในกฎหมาย.....	๑๐๑
	๑. หลักการวิเคราะห์หาเหตุผลในกฎหมาย.....	๑๐๒
	(๑) วิเคราะห์หาเหตุผลตามตัวอักษร.....	๑๐๓
	(๒) วิเคราะห์หาเหตุผลตามเจตนารมณ์ แห่งบทกฎหมาย.....	๑๐๘
	๒. เครื่องมือที่ช่วยค้นหาเหตุผลตามเจตนารมณ์ ของกฎหมาย.....	๑๑๑
	ก. เหตุผลของผู้ร่างกฎหมาย.....	๑๑๒
	ข. ความเป็นธรรม.....	๑๒๖
	ค. แนวบรรทัดฐานแห่งคำพิพากษา.....	๑๔๐
	ง. ลัทธิการเมือง ระบบเศรษฐกิจและสังคม.....	๑๔๙
	จ. ทฤษฎีกฎหมาย.....	๑๗๑

บทที่ ๖ เหตุผลของฝ่ายบริหาร.....	๑๔๗
๑. เหตุผลในการออกกฎหมายแม่บท.....	๑๕๒
(๑) การจัดตั้งศาลปกครองขึ้นเป็นเอกเทศต่างหาก จากศาลยุติธรรม.....	๑๕๖
(๒) อำนาจการสอบสวน.....	๒๐๗
๒. เหตุผลในการออกกฎหมายฉบับย่อย.....	๒๑๒
๓. เหตุผลในการออกกฎหมายพิเศษ.....	๒๑๗
บทที่ ๗ เหตุผลในการต่อสู้คดี.....	๒๒๙
๑. ประวัติการต่อสู้คดี.....	๒๓๐
๒. การต่อสู้คดีในประเทศไทย.....	๒๓๗
๓. หลักในการต่อสู้คดี.....	๒๓๙
๔. การให้เหตุผลในการต่อสู้คดี.....	๒๔๘
๕. ตัวอย่างการให้เหตุผลในการต่อสู้คดีที่ผิดหลัก.....	๒๕๓
บทที่ ๘ เหตุผลในการวินิจฉัยคดี.....	๒๖๓
๑. วิวัฒนาการของการพิพากษาคดี.....	๒๖๔
๒. หลักการวินิจฉัยคดี.....	๒๗๑
๓. การให้เหตุผลในคำพิพากษา.....	๒๗๔
(๑) การให้เหตุผลในปัญหาข้อกฎหมาย.....	๒๗๖
(๒) การให้เหตุผลในปัญหาข้อเท็จจริง.....	๒๘๕
๔. ตัวอย่างการให้เหตุผลในคำพิพากษาที่บกพร่อง หรือผิดพลาด.....	๒๙๑

บทที่ ๙ ข้อสรุปและข้อเสนอแนะ..... ๓๑๑

๑. ข้อสรุป..... ๓๑๒

๒. ข้อเสนอแนะ..... ๓๑๗

บรรณานุกรม..... ๓๒๑

ประวัติผู้เขียน..... ๓๓๗

บทนำ

เหตุผลที่วิญญูญาณแห่งกฎหมาย เมื่อเหตุผลแห่งกฎหมายพบได้เปลี่ยนแปลงไป กฎหมายที่นั้นย่อมแปรเปลี่ยนตามไปด้วย (*ratio est legis anima, mutata legis ratione mutatur et lex; Reason is the soul of law; the reason of law being changed, the law is also changed*)

กฎหมายเป็นกฎเกณฑ์หรือแบบแผนความประพฤติของมนุษย์ ในสังคมที่มีลักษณะบังคับ ทั้งนี้เพื่อความเป็นธรรมและความสงบสุขของสังคม นักนิติศาสตร์เกือบทุกยุคทุกสมัย ไม่ว่าในฝ่ายตะวันตกหรือฝ่ายตะวันออก มีความเชื่อในทางกฎหมายตรงกันว่า กฎหมายขึ้นอยู่กับเหตุผล (reason) ซึ่งมีอยู่แล้วในธรรมชาติ ความถูกต้อง มีขอบ ไม่เปลี่ยนแปลงไปโดยอำนาจ (power) หรืออำเภอใจ (arbitrary will) ของผู้มีอำนาจแห่งรัฐได้ แนวความคิดหรือความเชื่อเช่นนี้ เรียกว่า **ปรัชญากฎหมายธรรมชาติ** (The Natural Law Theory) อย่างไรก็ดี ในตอนปลายพุทธศตวรรษที่ ๒๕ ได้มีนักนิติศาสตร์อีกพวกหนึ่งเห็นว่ากฎหมายขึ้นอยู่กับอำเภอใจของผู้บัญญัติกฎหมาย เมื่อเป็นเช่นนี้ กฎหมายย่อมหาเหตุผลไม่ได้ เจ้าคำรับใหญ่ที่ถือเหตุเช่นนี้ในประเทศอังกฤษ คือ จอห์น ออสติน (John Austin, 2333-2402) ซึ่งถือหลักว่า กฎหมายเป็นคำบัญชาของผู้มีอำนาจสูงสุดในทางการเมืองของชุมชนแห่งนั้น เพื่อให้เห็นถึงลักษณะพิเศษของคำบัญชาที่เป็นกฎหมาย ออสตินจึงใช้คำว่า "Positive Law" ซึ่งหมายถึงกฎหมายที่บุคคลผู้มีอำนาจสูงสุดในทางการเมืองของชุมชนออกใช้บังคับตั้งกล่าวนั้น